

Prechod administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby

Succession of Administrative Liability onto Legal Successor of Legal Person

Matej Horvat*

Abstrakt

Príspevok sa venuje prechodu administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby. Analyzuje danú tému z viacerých hľadísk. V prvej časti príspevku je pozornosť venovaná východiskám prechodu zodpovednosti, ak ide o právnické osoby. Popisuje preto pôvod myšlienok tohto inštitútu z anglo-amerického právneho systému a ich prechod do kontinentálneho právneho systému a osvetľuje problematiku respondeat superior. V druhej časti sa analyzujú možnosti prechodu administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby v krajinách V4 s osobitným zreteľom na Českú republiku, pretože v tejto krajine je tento inštitút aj inštitútom de lege lata. V tretej časti je pozornosť venovaná téme už z pohľadu Slovenska, kde sa s týmto inštitútom stretla právna prax a existuje k nemu aj relevantná súdna judikatúra. Z pohľadu de lege lata je však prechod zodpovednosti riešený len v trestnom práve a nie v správnom práve. V poslednej časti príspevku venuje autor pozornosť legislatívnemu návrhu, ako by mohol byť prechod zodpovednosti upravený v právnych predpisoch Slovenskej republiky. Tieto návrhy de lege ferenda predstavujú syntézu poznatkov z predchádzajúcich častí tohto článku.

Klíčová slova

Zodpovednosť; právna zodpovednosť; respondeat superior; prechod zodpovednosti; prechod právnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby; prechod právnej zodpovednosti v správnom práve krajín V4; prechod právnej zodpovednosti de lege ferenda.

Abstract

The paper deals with the succession of administrative liability onto the legal successor of a legal person. It analyses the topic from several points of view. In the first part of the paper, the attention is paid to the basic facts on the succession of liability of legal persons. Therefore, it describes the origin of the ideas of this legal institute from the Anglo-American legal system and their transition to the continental legal system and explains respondeat superior theory. The second part of the article analyses the possibilities of the succession of administrative liability onto the legal successor of a legal person in the V4 countries with special regard to the Czech Republic, because in this country this institute is enacted as an institute de lege lata. The third part of the article is devoted to the topic from the perspective of Slovakia, where legal practice used this legal institute and therefore is recognized by relevant judicial case law too. However, from de lege lata point

* Doc. JUDr. Matej Horvat, PhD., Katedra správneho a environmentálneho práva, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika / Department of Administrative Law and Environmental Law, Faculty of Law, Comenius University in Bratislava, Slovak Republic / E-mail: matej.horvat@flaw.uniba.sk / ORCID: 0000-0002-8249-4029

of view, only criminal law deals with the succession of liability of legal persons and not administrative law. In the last part of the article, the attention is paid to a legislative proposal on how the succession of liability could be regulated in the legislation of Slovak Republic. These de lege ferenda proposals represent a synthesis of the text from the previous parts of the article.

Keywords

Accountability; Liability; Respondeat Superior; Succession of Liability; Succession of Liability onto Legal Successor of Legal Person; Succession of Liability in Administrative Law of V4 Countries; Succession of Liability de lege ferenda.

Úvod

Pri výbere témy tohto článku zohralo úlohu viacero faktorov. Prechod administratívno-právnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby je hraničnou problematikou, ktorá sa dá skúmať z pohľadu viacerých právnych odvetví. Autor preto musí preukázať schopnosť orientovať sa v nich a zároveň preukázať schopnosť argumentovať, analyzovať, komparovať, či vytvárať syntézy myšlienok tak, aby boli jeho závery akceptovateľné naprieč týmito právnymi odvetviami. Navyše, tému prechodu (administratívnej) zodpovednosti je naďalej témou, ktorá je aktuálna a, dovoľím si dokonca tvrdiť, aj kontroverzná, ako sa pokúsim v rámci príspevku preukázať.

Z obsahového hľadiska sa budem venovať viacerým okruhom spojeným s vyvodzovaním zodpovednosti voči právnenému nástupcovi právnickej osoby, a to konkrétne pôvodu myšlienok o prechode zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby, prechodu zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby v krajinách V4, analýze právneho stavu v Slovenskej republike a napokon návrhom *de lege ferenda* v tejto oblasti pre slovenského zákonodarcu.

V rámci príspevku budem využívať viaceré metódy vedeckého výskumu, ktoré zodpovedajú kritériám, ktoré som spomenul v predchádzajúcom texte. Pôjde predovšetkým o metódu analýzy, ktorú využijem pri analýze súčasného právneho stavu možnosti prechodu administratívno-právnej (ale aj trestno-právnej) zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby, ďalej metódu komparácie, ktorú využijem pri porovnávaní kontinentálneho právneho systému a angloamerického právneho systému, ako aj pri komparácii právnej úpravy krajín V4 a v rámci slovenskej právnej úpravy aj pri trestno-právnych a správno-právnych názoroch na prechod zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby. Syntéza ako metóda vedeckého výskumu bude využívaná najmä v závere článku, kde budem formulovať viaceré odporúčania *de lege ferenda* k zvolenej téme.

1 Východiská prechodu zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby v angloamerickom a kontinentálnom právnom systéme

Nie je žiadnym tajomstvom, keď uvediem, že prechod právnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby v kontinentálnom verejnom práve je konceptom relatívne novým. Relatívna novosť myšlienok o prechode zodpovednosti vychádza

predovšetkým z faktu, že prechod zodpovednosti bol a naďalej aj je predovšetkým konceptom, ktorý sa vyvinul v angloamerickej právnej kultúre. Kontinentálny právny systém bol v tomto smere (a v niektorých štátoch to aj naďalej platí) konzervatívnejší – vybudovaný na myšlienke *societas delinquere non potest*,¹ prípadne sa v ňom zdôrazňovala zásada individuálnej trestnej zodpovednosti.² Podstatou spomenutej myšlienky, ktorej prvopočiatky siahajú až do čias Rímskeho impéria, je, že právnická osoba nemôže spáchať žiadne delikty, a preto nemôže byť za ne sankcionovaná.³

Som toho názoru, že ak chceme analyzovať prechod právnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby, je nevyhnutné poznať aj myšlienky, ktoré viedli práve k „odstráneniu“ premisy *societas delinquere non potest* v našom právnom systéme.

Ako som spomenul, tak kontinentálny právny systém bol po dlhú dobu späť s touto myšlienkou. Na druhej strane angloamerický právny systém túto otázku vyriešil oveľa skôr. V literatúre sa uvádza, že ešte na začiatku 18. storočia (1701) súdne precedensy vychádzali z myšlienky, podľa ktorej korporácia⁴ (teda právnická osoba v dnešnom ponímaní – *pozn. autora*) nemôže byť trestaná, ale jej jednotliví členovia áno.⁵ Zároveň však od 17. storočia začali právnické osoby výrazným spôsobom zasahovať do každodenného života. Ich sila premenila najmä z toho dôvodu, že akumulovali finančný profit získaný predovšetkým z koloniálnej éry vtedajšej Európy. Na druhej strane zároveň mnohé z týchto spoločností boli zapojené do protiprávnych praktík ako napríklad podplácanie a podvody, pričom mnohé mali krátku životnosť; hovorilo sa, že praskajú ako „bubliny na vode“. Z daného dôvodu bol v Anglicku prijatý tzv. Bublinový zákon (1720), ktorý, namiesto zavedenia zodpovednosti za konanie týchto spoločností, jednoducho možnosť vytvárania týchto spoločností vyhlásil za protizákonné a neplatné. Keďže tento stav v následnom historickom vývoji znamenal prekážku ekonomického rozvoja, tento zákon bol v roku 1825 zrušený.⁶

Už od polovice 19. storočia začali sudy ponímať právnické osoby ako subjekty, ktoré podliehajú vyvodu zodpovednosti. Korporácie sa stali dominantnejšími v spoločnosti a ich potenciál spôsobiť výrazné škody verejnosti vzrástol. Sudy preto začali regulovať a trestať

1 Z latinčiny spoločnosť nemôže spáchať zločin.

2 Pozri napríklad MENCEROVÁ, I. In: TURAYOVÁ, Y., L. TOBIÁŠOVÁ, J. ČENTÉŠ a kol. *Trestná zodpovednosť právnických osôb. Vybrané aspekty trestnej zodpovednosti právnických osôb v SR*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 53.

3 ŠIMOVČEK, I. a E. SZABOVÁ. In: MASLEN, M. a N. HRNČÁROVÁ (eds.). *Trestnoprávna a administratívnoprávna zodpovednosť*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2014, s. 257.

4 V celom texte budem používať pojmy korporácia a právnická osoba ako synonymické.

5 Myšlienka je citovaná z anonymnej zbierky súdnych rozhodnutí z roku 1701; citované podľa WONG, K. *Breaking the Cycle. The Development of Corporate Criminal Liability*. Záverečná práca. Dunedin: University of Otago, 2012, s. 8. Dostupné z: <https://www.otago.ac.nz/law/research/journals/otago041733.pdf> [cit. 12. 10. 2019].

6 BASSI, A. *Corporate Criminal Liability. An Analytical Study with Special Reference to Penal Laws in India*. Dizertačná práca. Patiala: Rajiv Gandhi National University of Law, 2016, s. 41. Dostupné z: <http://shodhganga.inflibnet.ac.in/handle/10603/200004> [cit. 12. 10. 2019].

spoločnosti za verejné nepríjemnosti ako napríklad poškodené cesty (*Commonwealth vs. Hancock Free Bridge Corp*, 1854), poškodené mosty (*State vs. Morris Canal & Banking Co.*, 1850) či znečisťovanie povodia rieky (*People vs. Corporation of Albany*, 1834). Verejnoprávne vymáhanie bolo nevyhnutné, pretože iba málo ľudí malo vôľu a schopnosti vymáhať dodržanie práva prostriedkami súkromného práva. Súkromnoprávne vymáhanie si totiž vyžadovalo preukázať spáchanie konkrétnej škody, pričom však spomenuté verejné nepríjemnosti dopadali skôr na spoločnosť ako takú, než na konkrétnu jednu osobu.⁷

V podstate obdobný vývoj možno zaznamenať aj v Spojených štátoch amerických. Pre územie tohto štátu je v tejto súvislosti významným precedenčným rozhodnutím na federálnej úrovni prípad *New York Central & Hudson River Railroad Company vs. United States* (1909). V danom rozhodnutí Najvyšší súd USA vychádzal z „verejnej politiky“ a moci, ktorú v „moderných časoch“ korporácie majú, a preto ponechal v platnosti federálny zákon, ktorý trestal právnické osoby. Súd nielenže uznal, že Kongres môže prijať zákon, ktorý trestá právnické osoby, ale dokonca túto možnosť posvätil. (...) Súd povedal, že existujú zločiny, ktoré vo svojej podstate môžu byť spáchané korporáciami.⁸ Význam uvedeného rozhodnutia spočíva najmä v tom, že odmietol predchádzajúcu doktrínu o nemožnosti vyvodenia zodpovednosti voči právnickým osobám; označil ju za prekonanú. Navyše, išlo o rozhodnutie na federálnej úrovni, a teda podľa uvedeného rozhodnutia začali interpretovať právo aj ostatné súdne inštitúcie.

Čo je veľmi zaujímavé, je skutočnosť, že súdy v angloamerickom právnom systéme pri tvorbe konceptu zodpovednosti právnickej osoby vo verejnom práve (osobitne trestnom práve) vychádzali z doktríny *respondeat superior*, čo je však pôvodne doktrína súkromného práva.⁹

Respondeat superior je forma objektívnej zodpovednosti a považuje sa za akúsi odnož tzv. zástupnej (sprostredkovanej) zodpovednosti (*vicarious liability*). *Respondeat superior* predstavuje latinské vyjadrenie pojmu „nech zodpovedá pán“ („*let the master answer*“),¹⁰ niekedy sa zvykne označovať aj pojmami „pán a sluha“ („*master and servant*“), prípadne v medicínskom prostredí aj pojmom „kapitán lode“ („*captain of the ship*“).¹¹

7 Porovnaj a pozri bližšie WONG, K. *Breaking the Cycle. The Development of Corporate Criminal Liability*. Záverečná práca. Dunedin: University of Otago, 2012, s. 8–9. Dostupné z: <https://www.otago.ac.nz/law/research/journals/otago041733.pdf> [cit. 12. 10. 2019].

8 ALSCHULER, A. W. Two Ways to Think about the Punishment of Corporations. In: *American Criminal Law Review*, 2009, roč. 46, s. 1363. Dostupné z: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1191&context=facultyworkingpapers> [cit. 12. 10. 2019].

9 NANDA, V. P. Corporate Criminal Liability in the United States: Is a New Approach Warranted? In: PIETH, M. a R. IVORY. *Corporate Criminal Liability: Emergence, Convergence, and Risk*. Springer, 2011, s. 65. Dostupné z: https://books.google.sk/books?id=-o2ycT3hWccC&&pg=PR7&&hl=cs&&source=gbs_selected_pages&&cad=3 [cit. 12. 10. 2019].

10 ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA. *Respondeat superior*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/respondeat-superior> [cit. 13. 10. 2019].

11 TANGEMAN, M. J. (ed.). *Judicial Council of California. Civil Jury Instructions*, s. 496. Dostupné z: <https://www.justia.com/documents/trials-litigation-caci.pdf> [cit. 13. 10. 2019].

Podstata tejto doktríny (ako som spomenul pôvodne súkromného práva) spočíva v tom, že zamestnávateľ je sprostredkované zodpovedný za delikt, ktorý spáchal jeho zamestnanec v rámci výkonu svojho zamestnania.¹² Táto doktrína sa aj dnes využíva v oblasti pracovného práva, avšak tiež sa ďalej využíva napríklad aj v medicínskom prostredí (zodpovednosť operujúceho doktora) a v oblasti sexuálneho obťažovania na pracovisku.¹³

Uvádza sa, že zamestnávateľ je zodpovedný za konanie zamestnanca, ktorým došlo k vzniku škody, ktorá bola spôsobená zamestnávateľovou nedbanlivosťou alebo opomenutím konania (t. j. nedostatok dohľadu a kontroly nad zamestnancom, ktorý tu mal byť). *Respondeat superior* tak medzi riadkami predstavuje „cenu“, ktorú za spáchanie deliktu v súvislosti s podnikateľskou činnosťou musí niesť korporácia; ide o jedno z rizík podnikania.¹⁴

Najvýznamnejšie zdôvodnenie využitia doktríny *respondeat superior* aj vo vzťahu k deliktnému právu spočíva v tom, že v priebehu vývoja práva a spoločnosti získavali korporácie mnohé výhody podobné postaveniu fyzických osôb, ale zároveň im bola zachovaná možnosť skryť sa za komplex korporátnej štruktúry s cieľom vyhnúť sa zodpovednosti podľa trestného práva.¹⁵ Doktrína *respondeat superior* je teda reakciou na tento neuspokojivý stav.

Vytvorená súdmi prostredníctvom *common law* systému, doktrína trestnej zodpovednosti právnických osôb má svoj základ v súkromnoprávnej doktríne *respondeat superior*. Princíp zástupnej (sprostredkovanej) trestnej zodpovednosti sa aplikuje tak, že objektívna stránka (*actus reus*), teda čin, ktorý je zákonom zakázaný a subjektívna stránka, čiže zavinenie (*mens rea*) jednotlivca, ktorý konal v mene právnickej osoby, je automaticky pričítaný právnickej osobe. A teda, ak zamestnanec alebo splnomocnenec právnickej osoby spácha trestný čin konaním, prikázaním alebo opomenutím konania a koná tak v súvislosti s výkonom svojho zamestnania a tento výkon je aspoň sčasti na prospech právnickej osoby, právnická osoba je trestne zodpovedná. Avšak obe tieto podmienky, teda to, že zamestnanec musel konať v rámci svojho zamestnania a že jeho konanie muselo byť na prospech právnickej osoby, sú súdmi interpretované pomerne široko. Dôsledkom je, že federálne súdy vychádzajú z toho, že konanie zamestnanca na akomkoľvek nízkom stupni riadenia môže byť pričítané právnickej osobe, a to aj bez ohľadu na to, ako

¹² Pozri precedens *Perez vs. Van Groningen & Sons, Inc.* (1986).

¹³ Pozri TANGEMAN, M. J. (ed.). *Judicial Council of California. Civil Jury Instructions*, s. 496 a nasl. a s. 1530 a nasl. Dostupné z: <https://www.justia.com/documents/trials-litigation-caci.pdf> [cit. 13. 10. 2019].

¹⁴ Porovnaj THORTON, R. G. Responsibility for the Acts of Others. In: *US National Library of Medicine. National Institutes of Health*. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2900989/> [cit. 15. 10. 2019].

¹⁵ WONG, K. *Breaking the Cycle. The Development of Corporate Criminal Liability*. Záverečná práca. Dunedin: University of Otago, 2012, s. 12. Dostupné z: <https://www.otago.ac.nz/law/research/journals/otago041733.pdf> [cit. 15. 10. 2019].

efektívny má táto osoba vytvorený *compliance* program využiteľný na predchádzanie trestnej činnosti – právnická osoba je aj napriek tomu zodpovedná.¹⁶

Čo je teda veľmi zaujímavé, je skutočnosť, ako sa táto doktrína uplatňuje v súkromnom práve a ako v práve trestnom.

Všeobecným pravidlom, ktoré je uplatňované v právnom poriadku každého štátu (má sa na mysli federálneho štátu USA – *pozn. autora*) je to, ktoré vymedzil Najvyšší súd USA v prípade *Graham a Hoard*: kupujúci kúpou korporátnej jednotky alebo jej aktív neprevezme na seba zodpovednosť za túto spoločnosť alebo jej aktíva, ledaže by opačne ustanovil zákon alebo zmluva. Zmyslom je tu to, že ak niekto prevezme inú spoločnosť, pôvodná spoločnosť si ponecháva svoju oddelenú právnu identitu; *ipso facto* to neznamená, že splýva s kupujúcim.¹⁷ Bez ohľadu na všeobecné pravidlo o nezodpovednosti právneho nástupcu, súdy tradične rozoznávajú výnimky k uvedenému, a to vtedy, keď:

- nadobúdateľ výslovne alebo implicitne prevezme na seba zodpovednosť;
- obchod je pokusom o podvodné vyhnutie sa vyvodu zodpovednosti;
- predmet činnosti nadobúdajúcej spoločnosti je len „obyčajným pokračovaním“ predmetu činnosti predávajúceho;
- obchod znamená *de facto* fúziu.¹⁸

Pretransformované do slov kontinentálneho právneho systému: všeobecným pravidlom pre oblasť súkromného práva je, že zodpovednosť zásadne neprechádza na právneho nástupcu právnickej osoby, ak osobitný zákon neustanoví inak.

Práve v tomto ohľade sa právne dôsledky existencie doktríny o prechode zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby vo verejnom práve a v súkromnom práve od seba najviac odlišujú.

Pre verejné právo (trestné právo) totiž platí, že zodpovednosť prechádza na právneho nástupcu vždy. Ako s dávkou nadnesenia uvádza právna teória, pokiaľ neuplynie lehota na vyvodenie zodpovednosti, potom trestná zodpovednosť prežije reorganizáciu spoločnosti a všetci právni nástupcovia zdedia trestné poškvrnenie svojho predchodcu.¹⁹

16 NANDA, V. P. Corporate Criminal Liability in the United States: Is a New Approach Warranted? In: PIETH, M. a R. IVORY. *Corporate Criminal Liability: Emergence, Convergence, and Risk*. Springer, 2011, s. 65. Dostupné z: https://books.google.sk/books?id=-o2ycT3hWccC&pg=PR7&hl=cs&source=gb_s_selected_pages&cad=3#v=onepage&q&f=false [cit. 16. 10. 2019].

17 FELLMETH, A. X. Cure without Disease: The Emerging Doctrine of Successor Liability in International Trade Regulation. In: *The Yale Journal of International Law*, 2006, roč. 31, s. 136. Dostupné z: <https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1263&context=yjil> [cit. 15. 10. 2019].

18 PHILIPS, T. J. The Federal Common Law of Successor Liability and the Foreign Corrupt Practices Act. In: *William & Mary Business Law Review*, 2015, roč. 6, s. 102. Dostupné z: <https://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1083&context=wmbllr> [cit. 16. 10. 2019].

19 „Absent the expiry of the statute of limitations, the criminal liabilities of predecessors survive reorganization, and all successors inherit the criminal taint.“ DIAMANTIS, M. E. Successor Identity. In: *Yale Journal on Regulation*, s. 15. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=3131184> [cit. 16. 10. 2019].

Podstatou tohto prístupu je, aby si právnická osoba uvedomila, že len v dôsledku reorganizácie, keď z pôvodnej právnickej osoby vznikne právnická osoba iná (napríklad v dôsledku splynutia, zlúčenia či rozdelenia²⁰) nedochádza k zániku zodpovednosti. Zodpovednosť preto nasleduje aj právne kroky spojené so zánikom právnickej osoby bez likvidácie. Ide o nástroj, ktorý má zabrániť špekulatívnym zánikom právnických osôb.

Tento istý záver možno uviesť aj vo vzťahu ku kontinentálnemu právnemu systému, ktorý postupne začal preberať do národných poriadkov jednotlivých európskych štátov trestnú zodpovednosť právnických osôb, a to vrátane aspektov prechodu zodpovednosti na právneho nástupcu. Povinnosť zaviesť pravú trestnoprávnú zodpovednosť právnických osôb možno vysledovať v mnohých medzinárodných dokumentoch. Vzhľadom na ich početnosť odkážem na príslušnú literatúru.²¹

V súčasnosti koncepty pravej trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb poznáme napríklad v týchto štátoch Európy: Česká republika od roku 2012,²² Estónsko od 2002,²³ Chorvátsko a Srbsko od 2004,²⁴ Macedónsko od 2004,²⁵ Maďarsko od 2001,²⁶ Slovinsko od 2008,²⁷ Slovensko od 2016.²⁸ Poľsko v roku 2018 predstavilo návrh takéhoto zákona.²⁹

²⁰ Vo všeobecnosti pozri § 69 Obchodného zákonníka.

²¹ Pozri najmä LORKO, J. a M. MEZEI. In: BURDA, E., M. KORDÍK, L. KURILOVSKÁ, T. STRÉMY a kol. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 16–18; ZÁHORA, J. In: ZÁHORA, J. a I. ŠIMOVČEK. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 15–19 a s. 56–62.

²² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: C. H. Beck, 2018, 992 s.

²³ GINTER, J. *Criminal Liability of Legal Persons in Estonia*. Dostupné z: https://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2009_1_151.pdf [cit. 24. 10. 2019].

²⁴ MILJAKOVIC, S. D. a V. BOZIC. *Criminal Responsibility of Legal Persons in the Legislation of Republic of Serbia and the Republic of Croatia*. Dostupné z: <https://bib.irb.hr/datoteka/854562.Criminal-responsibility-of-legal-person.pdf> [cit. 24. 10. 2019].

²⁵ STOJANOVSKI, V. *Criminal Liability of Legal Persons in the Republic of Macedonia*. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/trest/stojanowski.pdf> [cit. 24. 10. 2019].

²⁶ BEREHLAMI, P. *Criminal Liability of Companies. Hungary*. Dostupné z: <http://www.lexmundi.com/Document.asp?DocID=3711> [cit. 24. 10. 2019].

²⁷ JAKULIN, V. *The Criminal Liability of Legal Persons in the Republic of Slovenia*. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/trest/jakulin.pdf> [cit. 24. 10. 2019].

²⁸ BURDA, E., M. KORDÍK, L. KURILOVSKÁ, T. STRÉMY a kol. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2017, 560 s.

²⁹ CMS LEGAL SERVICES. *Poland: New rules for criminal liability of corporate entities*. Dostupné z: <https://www.cms-lawnow.com/ealerts/2018/06/poland-new-rules-for-criminal-liability-of-corporate-entities> [cit. 24. 10. 2019]. Do poľského parlamentu bol návrh toho zákona predložený začiatkom roka 2019 – pozri MAGNUSSONLAW.COM 2019 *Upcoming Legal Changes New Act of the Accountability of Collective Entities*. Dostupné z: <https://www.magnussonlaw.com/publication/2019-02-25/110/2019-upcoming-legal-changes-new-act-of-the-accountability-of-collective-entities> [cit. 25. 10. 2019].

Pre kontinentálnu Európu je pritom charakteristické, že jej právna úprava dáva (zásadne) odpoveď na tieto tri aspekty zodpovednosti právnických osôb:

- a) výber právnických osôb, ktoré sú trestne zodpovedné,
- b) typológia trestných činov, ktoré právnická osoba je spôsobilá spáchať,
- c) kritériá pričítateľnosti zodpovednosti právnickej osobe.³⁰

Na základe uvedeného rozboru preto možno konštatovať, že síce právna zodpovednosť právnickej osoby je konceptom, ktorý by tu v rámci kontinentálnej Európy bol aj bez ohľadu na angloamerický právny systém,³¹ na strane druhej treba povedať, že kontinentálny právny systém v tejto oblasti mnohé prevzal práve z toho angloamerického, a to najmä v ohľade prechodu zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby.

Domnievam sa, že v dôsledku zblížovania trestného práva a správneho práva v oblasti správneho trestania možno očakávať, že trestné právo a jeho štandardy nájdu uplatnenie aj v rámci správneho práva, a preto sa treba venovať systematickej analýze prechodu právnej zodpovednosti právnickej osoby aj v rámci správneho práva. A práve tu opäť možno vidieť ako významný inšpiračný zdroj poznanie vedy angloamerického právneho systému, ktoré tento prechod postupne rozvinula až do dnešnej podoby.

Analýza je však nevyhnutná aj z toho dôvodu, že tiež nám môže dať dve rozličné odpovede na otázku, či aj v oblasti správneho práva je nevyhnutné, aby dochádzalo k prechodu právnej zodpovednosti na právneho nástupcu. Táto odpoveď môže byť pozitívna – v takom prípade treba analyzovať podmienky, za ktorých táto zodpovednosť prejde na právneho nástupcu a v akom rozsahu. Táto odpoveď však môže byť aj negatívna – v takom prípade ide o odpoveď, podľa ktorej prechod zodpovednosti právnickej osoby v správnom práve je nadbytočný inštitút a jeho zavedenie nemožno odporučiť.

Na úplnosť ilustrácie toho, že právna zodpovednosť právneho nástupcu právnickej osoby je celosvetovým fenoménom, si dovoľím si uviesť, že aj islamský právny systém (resp. jeho časť) tiež akceptuje tieto myšlienky. Možno sa dočítať, že tento právny systém prevzal mnohé z myšlienok kontinentálneho právneho systému, pričom aj v arabskom svete je diskutovanou otázkou zodpovednosti právnickej osoby. Niektoré arabské krajiny celkom prevzali koncept trestnoprávnej zodpovednosti a nerozlišujú medzi súkromnými a verejnými právnickými osobami, ide napríklad o Sýriu a Libanon. Na druhej strane niektoré arabské krajiny akceptujú aplikáciu tohto princípu len na súkromné právnické osoby a nie na verejné ako napríklad Spojené arabské emiráty, Jordánsko, Irak a Bahrajn.

³⁰ Pozri DE MAGLIE, C. Models of Corporate Criminal Liability in Comparative Law. In: *Washington University Global Studies Law Review*, 2005, č. 4, s. 550. Dostupné z: https://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1213&context=law_globalstudies [cit. 17. 10. 2019].

³¹ Osobitne to platí v prípade trestania právnických osôb v správnom práve; napríklad Nemecko dodnes nepozná pravú trestnoprávnu zodpovednosť týchto osôb. Rovnako tak pozri historické korene správneho trestania právnických osôb; PRÁŠKOVÁ, H. Správní delikty právnických osob. In: *Acta Facultatis Carolinae Iuridica*, 1992, č. 4–5, s. 4–9; PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 157–161.

Tretia skupina arabských krajín odmietla uznať právnu zodpovednosť právnických osôb s niektorými výnimkami ohľadom finančnej a ekonomickej trestnej činnosti ako napríklad Alžírsko, Egypt, Líbya a Kuvajt.³² V krajinách Južnej Ameriky táto téma rezonuje najmä vo vzťahu k trestným činom korupcie. Brazília zaviedla trestnoprávnu zodpovednosť právnických osôb v tejto oblasti v roku 2013, Chile v roku 2013, Kolumbia v roku 2016, Peru v roku 2016, Venezuela v roku 2016 a Argentína v marci 2018.³³

Zosumarizovaním poznatkov z prvej časti tohto článku preto možno uviesť tieto čiastkové závery:

- a) pôvodné myšlienky vôbec vyvodzovania zodpovednosti voči právnickým osobám nachádzame v angloamerickom právnom systéme;
- b) súdy v angloamerickom právnom systéme využili na vytvorenie možnosti sankcionovať právnické osoby pôvodne súkromnoprávnu doktrínu *respondeat superior*;
- c) súdy túto doktrínu aplikujú v odlišnej podobe oproti súkromnoprávnym vzťahom, a to tak, že zodpovednosť prežije aj zánik právnickej osoby v dôsledku jej splynutia, zlúčenia alebo rozdelenia;
- d) z angloamerickej právnej kultúry sa vyvodzovanie zodpovednosti voči právnickým osobám a prechod zodpovednosti na ich právneho nástupcu dostalo aj do kontinentálneho právneho systému;
- e) v kontinentálnom právnom systéme o zodpovednosti právnických osôb a prechode ich zodpovednosti hovoria mnohé medzinárodné zmluvy z oblasti trestného práva, pričom záväzky z nich plynúce akceptuje čoraz väčšie množstvo právnych poriadkov jednotlivých štátov Európy;
- f) vzhľadom na približovanie sa trestného práva a správneho práva v oblasti správneho trestania a zachovania rovnakých štandardov trestania voči osobám fyzickým, ako aj právnickým, sú aj v oblasti správneho práva na mieste otázky spojené s prechodom správnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby.

2 Prechod administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby v ostatných krajinách V4 s dôrazom na českú právnu úpravu

Prechod administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby je dnes aktuálnou otázkou aj v oblasti správneho práva. Táto aktuálnosť vyplýva jednak

³² FAQIR, R. S. A. The Criminal Liability of Parent Corporations for Acts of Its Subsidiaries under Criminal Law in Jordan: A Comparative Study. In: *Beijing Law Review*, 2016, č. 7, s. 223–224. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/307612375_The_Criminal_Liability_of_Parent_Corporations_for_Acts_of_Its_Subsidiaries_under_Criminal_Law_in_Jordan_A_Comparative_Study [cit. 16. 10. 2019].

³³ MAYER & BROWN. *Argentine Law that Establishes Corporate Criminal and Administrative Liability for Corruption Enters Into Force March 2018*. Dostupné z: <https://www.mayerbrown.com/argentine-law-that-establishes-corporate-criminal-and-administrative-liability-for-corruption-enters-into-force-march-2018-02-01-2018/> [cit. 28. 10. 2019].

zo skutočnosti, že aj právna prax pociťuje deficit v tejto oblasti,³⁴ ako aj z faktu existencie právnej úpravy prechodu trestnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu. Uvedená druhá skutočnosť rezultuje do otázok o možnom analogickom využití tohto inštitútu aj v oblasti správneho práva.

Predtým, než sa dostanem k právnej úprave *de lege lata*, treba povedať, že dôraz na právnu úpravu v Českej republike som si zvolil z dôvodu, že ich právna úprava už v súčasnosti priamo upravuje prechod administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby. Dôvod, pre ktorý sa v takejto miere nevenujem ostatným krajinám V4, ku ktorým všeobecne máme najbližšie historické väzby, je ten, že v oboch štátoch táto špecifická právna úprava neexistuje.³⁵

V Maďarsku platí, že prechod zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby nie je legislatívne upravený. V rámci rozhovorov s maďarskými kolegami vyplynulo, že prechod zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby by bol možný riešiť prostredníctvom analogického využitia civilných predpisov.

Osobne nie som presvedčený o vhodnosti tohto prístupu, pretože v konečnom dôsledku by sa jeho aplikáciou rozšírila možnosť sankcionovať subjekt deliktu, čo je v rozpore so zákazom analógie na prospech. Dovolím si tvrdiť, že tento postup by bol v rozpore s čl. 6 Dohovoru.

Vo vzťahu k Poľsku treba uviesť, že ich právne predpisy taktiež všeobecne neupravujú prechod administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby. Poľská právna úprava, na rozdiel od maďarskej, však môže využiť niektoré z ustanovení Správneho poriadku³⁶ a aj predpisy civilného práva.

Podľa čl. 30 § 4 poľského správneho poriadku v prípadoch prevoditeľných alebo zdediteľných práv, ak dôjde k predaju práva alebo smrti strany počas konania, vstupujú do konania jej právni nástupcovia. Problémom tu je, že ustanovenie sa týka prevodu práv a nie povinností a rovnako tak aj jeho celkové znenie, ktoré skôr smeruje k účastníkovi konania ako fyzickej osobe (porovnaj formuláciu „smrť strany“).

Z daného dôvodu sa možno pozrieť aj do všeobecnejšieho ustanovenia. Podľa čl. 30 § 1 poľského správneho poriadku pokiaľ osobitný právny predpis neustanoví inak, právna spôsobilosť sa bude posudzovať podľa predpisov súkromného práva. Súkromnoprávne predpisy však zásadne upravujú len zmenu právnej formy spoločnosti – pozri čl. 553 § 1

³⁴ Pozri ďalej v texte.

³⁵ Len pre zaujímavosť uvediem, že napríklad ukrajinský kódex o správnych deliktoch všeobecne síce upravuje zodpovednosť právnickej osoby za správny delikt, ale nie prechod jej zodpovednosti na právneho nástupcu, avšak napríklad ruský federálny zákon o správnych deliktoch v článku 2.10 bodoch 3 až 6 výslovné upravuje zodpovednosť právneho nástupcu v prípadoch splnutia, zlúčenia či rozdelenia právnickej osoby.

³⁶ Poľskú verziu poľského správneho poriadku pozri z: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19600300168/U/D19600168Lj.pdf> [cit. 23. 10. 2019].

poľského obchodného zákonníka.³⁷ Možno konštatovať, že táto úprava je obdobná ako v prípade slovenskej právnej úpravy,³⁸ a teda nedochádza tu k zániku spoločnosti ako takej.

Ani poľská právna úprava tak zásadne neupravuje priamo právnu zodpovednosť právneho nástupcu právnickej osoby v oblasti správneho práva.

Z krajín V4 sa preto presunieme k právnej úprave v Českej republike, ktorá ako jediná *de lege lata* upravuje administratívnoprávnu zodpovednosť právneho nástupcu právnickej osoby. Všeobecná právna úprava sa nachádza v českom zákone o priestupkoch³⁹ v § 33. Predmetné ustanovenie nadväzuje na § 29 písm. c) českého zákona o priestupkoch, podľa ktorého zánik právnickej osoby sa považuje za zánik zodpovednosti za priestupok, pokiaľ právnická osoba nemá právneho nástupcu. V § 33 sa potom v dvoch odsekoch upravuje prechod právnej zodpovednosti na právneho nástupcu. Podľa odseku 1 zodpovednosť právnickej osoby za priestupok prechádza na jej právneho nástupcu. Podľa odseku 2 ak má právnická osoba viac právnych nástupcov, zodpovedá za priestupok každý z nich tak, akoby priestupok spáchal sám. Na toto ustanovenie potom ešte nadväzujú ďalšie ustanovenia, ktoré upravujú určenie druhu a výmery správneho trestu,⁴⁰ odloženie vecí,⁴¹ výrokovú časť rozhodnutia o priestupku,⁴² či prechod úhrady pokuty na právneho nástupcu.⁴³

Dôvod zavedenia tejto právnej úpravy vyjadruje dôvodová správa k českému zákonu o priestupkoch takto: cieľom návrhu je zabrániť, aby právnická osoba, ktorá spácha

37 Poľskú verziu poľského obchodného zákonníka pozri z: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20000941037/U/D20001037Lj.pdf> [cit. 23. 10. 2019].

38 § 69 b Obchodného zákonníka – zmena právnej formy spoločnosti, kde podľa ods. 1 tohto ustanovenia zmenou právnej formy spoločnosť ako právnická osoba nezaniká.

39 Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (ďalej len „český zákon priestupkoch“).

40 Podľa § 37 písm. h) českého zákona o priestupkoch: „*při určení druhu správního trestu a jeho výměry se přibližně zejména u právního nástupce k tomu, v jakém rozsahu na něj přešly výnosy, užitéky a jiné výhody ze spáchaného přestupku, a v případě více právních nástupců k tomu, zda některý z nich pokračuje v činnosti, při které byl přestupek spáchán*“.

41 Podľa § 76 ods. 1 písm. h) českého zákona o priestupkoch: „*správní orgán, aniž řízení zahájí, věc usnesením odloží, jestliže právnická osoba zanikla, pokud odpovědnost za přestupek nepřešla na jejího právního nástupce*“.

42 Podľa § 93 ods. 2 a ods. 3 písm. h) českého zákona o priestupkoch: „*ve výrokové části rozhodnutí o přestupku, kterým je obviněný uznán vinným jako právní nástupce, se kromě náležitostí podle odstavce 1 uvedou a) identifikační údaje osoby, která skutek spáchala, a b) údaj o tom, že osoba, které je rozhodnutím ukládán správní trest, je právním nástupcem právnické osoby, která se dopustila přestupku, popřípadě osobou, která pokračuje v podnikatelské činnosti zemřelé podnikající fyzické osoby, která se dopustila přestupku*“.

„*Ve výrokové části rozhodnutí o schválení dohody o narovnání se kromě náležitostí podle správního řádu uvede údaj o tom, že osoba, která uzavřela dohodu o narovnání, je právním nástupcem právnické osoby, která se dopustila přestupku, popřípadě osobou, která pokračuje v podnikatelské činnosti zemřelé podnikající fyzické osoby, která se dopustila přestupku*“.

43 Podľa § 102 českého zákona o priestupkoch: „*pokud po nabytí právní moci rozhodnutí o přestupku, kterým byla pachatelem, jenž je právnickou osobou, uložena pokuta, došlo k zániku pachatele před uplynutím lhůty pro nařízení exekuce, aniž byla pokuta ubrazena, a pachatel má právního nástupce, pak povinnost ubrazení pokuty přechází na tohoto právního nástupce. Má-li pachatel více právních nástupců, za ubrazení pokuty odpovídají právní nástupci společně a nerozdílně*“.

priestupok, unikla zodpovednosti napríklad tým, že účelovo dobrovoľne zanikne a spôsobí tak prechod práv a povinností na nový subjekt, svojho právneho nástupcu, ktorý by inak nebolo možné za priestupok postihnúť. Zakotvením prechodu zodpovednosti právnickej osoby na jej právneho nástupcu má byť sťažené získanie prospechu právnickou osobou, ktorá by sa po spáchaní priestupku snažila mariť účel uloženia správneho trestu (pokuty) naznačeným spôsobom či iným spôsobom s podobnými dôsledkami.⁴⁴ Zodpovednosť za priestupok teda zaniká len vtedy, ak právnická osoba nemá právneho nástupcu.⁴⁵

V prípade zániku právnickej osoby s právnym nástupcom dochádza k prechodu zodpovednosti za priestupok na právneho nástupcu – každý z právnych nástupcov potom zodpovedá za priestupok, akoby ho spáchal sám [miera výhod získaných zo spáchaného priestupku sa zohľadní pri ukladaní trestu, pozri § 37 písm. h) zákona]. Ak dôjde k zániku právnickej osoby až po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia o priestupku, ktorým bola právnickej osobe uložená pokuta, prechádza na právneho nástupcu povinnosť uhradiť pokutu (pozri § 102 zákona).⁴⁶ Prechod iných správnych trestov ako pokuty možný nie je; takáto právna regulácia by sa totiž podľa dôvodovej správy k českému zákonu o priestupkoch zdala ako neefektívna.⁴⁷

Česká odborná literatúra k zvolenému zákonnému riešeniu zaujala zmiešané názory. Na jednej strane víta túto právnu úpravu, ale na strane druhej poukazuje aj na viaceré nezodpovedané otázky. Napríklad sa uvádza, že z textu zákona nevyplýva, či prechod je možný len v prípade univerzálnej sukcesie alebo aj singulárnej,⁴⁸ prípadne či môže dôjsť k prechodu zodpovednosti aj na osobu fyzickú.⁴⁹

Ďalej považujem za dôležité upozorniť, že zo znenia textu českého zákona o priestupkoch možno odvodiť, že k prechodu zodpovednosti dochádza objektívne. To bude mať za následok, že k prechodu zodpovednosti dôjde aj v prípade, keď právny nástupca

⁴⁴ *Dôvodová správa k českému zákonu o priestupkoch*, s. 164–165. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=115252> [cit. 23. 10. 2019].

⁴⁵ MATEŠ, P. In: MATEŠ, P. a kol. *Základy správního práva trestního*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 79.

⁴⁶ Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. S. 29 [cit. 23. 10. 2019]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/pruvodce-novou-upravou-prestupkoveho-prava.aspx>

⁴⁷ *Dôvodová správa k českému zákonu o priestupkoch*, s. 166. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=115252> [cit. 23. 10. 2019].

⁴⁸ Závěry právní teorie sú také, že sa prikláňa k možnosti prechodu len v prípade univerzálnej sukcesie; PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 192; VIČAROVÁ-HEFNEROVÁ, H. In: FRUMAROVÁ, K. a kol. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017, s. 74.

⁴⁹ V tomto prípade nachádzame v literatúre záver, že prechod na nepodnikajúcu fyzickú osobu by nemal byť možný, zatiaľ čo na podnikajúcu to možné zrejme bude; GRYGAR, T. In: FRUMAROVÁ, K. a kol. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017, s. 56.

nevedel (či dokonca ani nemohol vedieť), že pôvodná právnická osoba spáchala priestupok.⁵⁰

Z procesnoprávneho hľadiska treba vyzdvihnúť právny inštitút zákazu zrušenia, zániku a premeny právnickej osoby rozhodnutím správneho orgánu podľa § 88 českého zákona o priestupkoch.⁵¹

Slovenská právna úprava⁵² *de lege lata* prechod administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby v súčasnosti nepozná. Na strane druhej však právna úprava pozná prechod trestnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby, a to konkrétne v § 7 TZPO.⁵³

Záverom tejto state preto možno skonštatovať, že

- a) v krajinách V4 je naďalej prechod administratívnoprávnej zodpovednosti právnickej osoby na právneho nástupcu v istom zmysle „tabu“,
- b) ponechať právnu prax na odvodení právnej zodpovednosti právneho nástupcu právnickej osoby na predpisy súkromného práva nezodpovedá požiadavkám práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 Dohovoru,
- c) z krajín V4 v zodpovedajúcej kvalite má túto problematiku riešenú *de lege lata* len Česká republika,
- d) z dôvodu jednotnosti právneho poriadku, kde trestnoprávna zodpovednosť prechádza na právneho nástupcu, by bolo vhodné, aby túto problematiku upravili aj predpisy správneho práva.

3 Súčasná právna úprava prechodu administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby na Slovensku

Zánik právnickej osoby sa v literatúre priraduje k dôvodom zániku trestnosti právnickej osoby, pričom sa dodáva, že ide o najkontroverzejší z týchto dôvodov.⁵⁴ Uvedené súvisí s jednotlivými znakmi skutkovej podstaty, kde ak čo i len jeden chýba, nemôže dôjsť k vyvodeniu zodpovednosti za spáchaný protiprávny čin. Zánik právnickej osoby súvisí so zánikom subjektu správneho deliktu. Právnická osoba nie je nositeľom práva na život a ak ukončí svoju existenciu, nedochádza k žiadnej ujme na jej právach; osoby, ktoré vytvorili právnickú osobu, môžu založiť právnickú osobu novú, a to aj s rovnakým predmetom činnosti (podnikania). V prípade právnických osôb takéto tendenčné správanie nemožno vylúčiť.

⁵⁰ GRYGAR, T. In: FRUMAROVÁ, K. a kol. *Správni trestání*. Praha: Leges, 2017, s. 56.

⁵¹ K tomu pozri VETEŠNÍK, P. In: MATEŠ, P. a kol. *Základy správního práva trestního*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 161–163.

⁵² Pozri bližšie najmä v ďalšom texte.

⁵³ Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb (ďalej len „TZPO“).

⁵⁴ HORVAT, M. *Administratívnoprávna zodpovednosť právnických osôb*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 114.

Dôležitosť tejto problematiky podčiarkuje aj TZPO, ktorý ju osobitne rieši v § 7. Podľa dôvodovej správy k TZPO otázku prechodu trestnej zodpovednosti právnických osôb je nevyhnutné výslovne upraviť v návrhu zákona, v opačnom prípade by zrušenie právnickej osoby s právnym nástupcom znamenal jednoduchý spôsob, ako sa trestnej zodpovednosti vyhnúť. Takáto právna úprava nie je ojedinelá a možno ju považovať za štandard v rámci právnych úprav trestnej zodpovednosti právnických osôb.⁵⁵

TZPO zakotvuje základné pravidlo, podľa ktorého trestnoprávna zodpovednosť právnickej osoby, ktorá bola zrušená, prechádza na všetkých jej právnych nástupcov, pričom prechod trestnej zodpovednosti na jej právnych nástupcov sa týka aj uložených trestov. Trestnoprávna teória preto v tejto súvislosti hovorí o novej zásade – zásade trestnej zodpovednosti právneho nástupcu právnickej osoby.⁵⁶

Ako ďalej pripomína právna teória, tak ustanovenie § 7 ods. 1 TZPO upravuje prechod trestnej zodpovednosti právnickej osoby na jej právnych nástupcov, avšak títo právni nástupcovia musia byť právnické osoby. Prechod trestnej zodpovednosti na fyzickú osobu je výslovne vylúčený.⁵⁷ Z uvedeného vyplýva, že na rozdiel od trestnej zodpovednosti fyzických osôb, pri ktorých trestná zodpovednosť, okrem iných okolností, zaniká aj smrťou páchatel'a, pri právnickej osobe nemá zánik právnickej osoby vždy za následok zánik trestnej zodpovednosti tejto právnickej osoby.⁵⁸

TZPO vychádza z tzv. širokej koncepcie právneho nástupníctva trestnej zodpovednosti právnických osôb. Jej podstata spočíva v tom, že trestná zodpovednosť právnických osôb prechádza na všetkých právnych nástupcov právnickej osoby. (...) [S tým, že] pôvodná právnická osoba, ktorá bola trestne zodpovedná, bola zrušená. Momentom prechodu trestnej zodpovednosti je teda vznik relevantného právneho nástupníctva, pričom v tomto čase už musí byť právnická osoba zrušená.⁵⁹ K prechodu trestnej zodpovednosti právnickej osoby dochádza v zmysle § 7 TZPO objektívne, bez ohľadu na to, či právnická osoba ako právny nástupca vedela (resp. mohla vedieť), že sa pôvodná právnická osoba dopustila trestného činu.⁶⁰

55 *Dôvodová správa k TZPO*, s. 20. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=417982> [cit. 26. 10. 2019].

56 TURAYOVÁ, Y., L. TOBIÁŠOVÁ, J. ČENTĚŠ a kol. *Trestná zodpovednosť právnických osôb. Vybrané aspekty trestnej zodpovednosti právnických osôb v SR*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 60.

57 BURDA, E. In: BURDA, E., M. KORDÍK, L. KURILOVSKÁ, T. STRÉMY a kol. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 158.

58 ZÁHORA, J. In: ZÁHORA, J. a I. ŠIMOVICEK. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 124.

59 BURDA, E. In: BURDA, E., M. KORDÍK, L. KURILOVSKÁ, T. STRÉMY a kol. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 160.

60 ZÁHORA, J. In: ZÁHORA, J. a I. ŠIMOVICEK. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 125.

Zásada administratívnoprávnej zodpovednosti právneho nástupcu právnickej osoby v právnych predpisoch Slovenskej republiky nie je upravená. V nasledujúcom texte sa preto zameriam na možnosti prechodu právnej zodpovednosti na nástupcu právnickej osoby, analýzu súdnej judikatúry k tejto problematike a v poslednej časti príspevku aj na návrhy *de lege ferenda*.⁶¹

Súčasná právna úprava správneho trestania *de lege lata* neupravuje prechod zodpovednosti na právneho nástupcu, avšak je zaujímavé, že v judikatúre sa s týmto právnym inštitútom stretnúť možno, a to dokonca nielen v jednom rozhodnutí, ale vo viacerých. Na účely tohto článku pritom vychádzam z prípadu, kde sa slovenské správne súdy po prvýkrát zaoberali prechodom administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby.

V posudzovanom prípade⁶² sa správne súdy zaoberali správnu žalobou Železničnej spoločnosti Cargo Slovakia, a. s. (žalobca) podanou voči rozhodnutiu Protimonopolného úradu Slovenskej republiky (žalovaný). Žalovaný v správnom konaní dospel k záveru, že Železničná spoločnosť, a. s., ako právny predchodca žalobcu,⁶³ sa dopustila protisúťažného konania, a to zneužitím svojho dominantného postavenia na trhu, keď dohodla poskytovanie provízie pri poskytovaní služieb železničnej nákladnej dopravy hromadných substrátov pre veľkoodberateľov na stredných a dlhých tratiach na území Slovenskej republiky. Za toto protiprávne konanie udelila žalobcovi pokutu vo výške 37 000 000 Sk.⁶⁴ Pokutu z dôvodu neexistencie Železničnej spoločnosti, a. s., udelil žalovaný právnenému a ekonomickému nástupcovi tejto spoločnosti, t. j. žalobcovi.

Vo vzťahu k zániku právnickej osoby ako dôvodu zániku zodpovednosti treba povedať, že žalobca v správnej žalobe namietal práve tú skutočnosť, že je síce právnym nástupcom Železničnej spoločnosti, a. s., ale zároveň žiadny právny predpis neupravuje prechod zodpovednosti za správny delikt právnickej osoby. Napriek tomu žalovaný sankcionuje žalobcu po právnom predchodcovi. Argumentuje, že pokiaľ bol žalobca prešetrovaný za protiprávne konanie zaniknutej spoločnosti, mala byť prešetrovaná aj Železničná spoločnosť Slovensko, a. s., pretože tiež ide o právneho nástupcu po Železničnej spoločnosti, a. s., ktorá rovnako prebrala všetky práva a záväzky po právnom predchodcovi;

⁶¹ Obdobnú analýzu pre Českú republiku pozri PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 380–384.

⁶² Skutkové a právne zhodnotenie vychádza, okrem iného, najmä z nasledovných dokumentov: rozhodnutie Protimonopolného úradu Slovenskej republiky z 12. mája 2006, č. 2006/DZ/R/2/055, rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo 7. novembra 2007, sp. zn. 2 S 258/06-69, a rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 14. augusta 2008, sp. zn. 8Sžpu/1/2008. Všetko dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/zeleznicna-spolocnost-cargo-slovakia-as-bratislava/>

⁶³ Zo štátneho podniku Železnice Slovenskej republiky sa v r. 2002 oddelila Železničná spoločnosť, a. s., ktorá sa v r. 2005 rozdelila na podniky Železničná spoločnosť Slovensko, a. s. (osobná doprava), a Železničná spoločnosť Cargo Slovakia, a. s. (nákladná doprava). Železnice Slovenskej republiky, a. s., zabezpečujú prevádzkovanie dráhy, údržbu a modernizáciu železničných tratí.

⁶⁴ Približne 1 228 175 €.

ekonomické nástupníctvo je v tomto prípade bezvýznamné a nepodstatné. Tým, že žalovaný rozhodoval o tom, že určitý podnikateľ porušil zákon v čase, keď neexistoval, a teda nemohol konať protiprávne, vydal nezákonné rozhodnutie, ktoré treba zrušiť.

Žalovaný pri svojom rozhodovaní vychádzal z testu ekonomickej kontinuity (nástupníctva) a *case-law* (vtedajšieho) Európskeho súdneho dvora a Súdu prvého stupňa. Považoval za preukázané, že žalobca je ekonomickým nástupcom zaniknutej spoločnosti, keďže na žalobcu z nej prešli materiálne a ľudské zdroje v rámci železničnej nákladnej dopravy a pokračuje v tejto oblasti v rovnakých ekonomických aktivitách. Podstatný tu je vstup do ekonomických aktivít podnikateľa, t. j. nástupníctvo v ekonomickom zmysle, nie v právnom zmysle, pričom tento výklad zodpovedá aj cieľom ochrany hospodárskej súťaže tak, aby konanie, ktoré negatívne ovplyvnilo fungovanie trhu a malo byť potrestané, neostalo bez sankcie len z dôvodu organizačných, či štrukturálnych zmien na strane podnikateľov. Preto je ekonomickým nástupcom len žalobca a nie aj Železničná spoločnosť Slovensko, a. s.

Treba povedať, že oba tieto názorové prúdy majú svojich zástancov.⁶⁵ V predmetnej veci pri jej posúdení možno vychádzať aj zo spomínanej judikatúry európskych súdov. O teste ekonomickej kontinuity sa hovorí už od prípadu *Suiker Unie vs. Európska Komisia*.⁶⁶ Podstata prípadu spočívala v tom, že štyri cukrárske družstvá sa dopustili rôznych protisúťažných deliktov a boli následne zrušené bez likvidácie a ich majetok, práva a záväzky boli prevedené na novozaloženú spoločnosť Suiker Unie. Tá tvrdila, že nemôže niesť zodpovednosť za pôvodný koordinačný orgán cukrárskych družstiev, pretože tento orgán nemal žiadny majetok alebo *goodwill*, ktorý by mohol byť (alebo bol) prenesený na novú spoločnosť. Európsky súdny dvor konštatoval, že nová cukrárska spoločnosť prevzala všetky práva a záväzky pôvodných štyroch družstiev a že nová spoločnosť sa kryla s tým istým podnikom, mala rovnaké sídlo a správala sa na trhu úplne rovnako ako koordinačný orgán. Pretože Európsky súdny dvor konštatoval evidentnú identitu hlavných rysov aktivity nového podniku a jeho predchodcu, prisúdil celú zodpovednosť za správanie bývalého koordinačného orgánu družstiev jeho ekonomickému nástupcovi – Suiker Unie.⁶⁷

⁶⁵ K argumentom o nemožnosti právneho nástupníctva pozri napríklad ŠEMORA, V. K procesnému nástupníctví ve správním řízení, zejména s ohledem na řízení o soutěžních deliktech. In: *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 5, s. 175–180; a KINDL, J. Do třetice k procesnímu nástupníctví zaniklých právnických osob v soutěžních věcech. In: *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 21, s. 789–792; K argumentom o nevyhnutnosti nástupníctva pozri NERUDA, R. a L. GACHOVÁ. Ještě k procesnímu nástupníctví zaniklých právnických osob v soutěžních věcech. In: *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 15, s. 561–562; a najmä BEJČEK, J. Veřejný zájem, procesní nástupníctví a spravedlnost aneb „fiat lex (in stricto nonsensu), percat iustitia?“. In: *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 441–447.

⁶⁶ K ďalšiemu európskemu *case-law* (prípady *Ancic* a *prípady NMH Stahlwerke*) pozri HAMULÁKOVÁ, Z. *Správne delikty právnických osôb – vybrané inštitúty a problémy*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 263–266.

⁶⁷ BEJČEK, J. Veřejný zájem, procesní nástupníctví a spravedlnost aneb „fiat lex (in stricto nonsensu), percat iustitia?“. In: *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 444. Pozri aj iné prípady, ktoré boli riešené európskymi súdnymi inštitúciami spomínanými v tomto článku.

Správne súdey v prípade Protimonopolného úradu Slovenskej republiky dali za pravdu tomuto orgánu, pričom sa priklonili k výkladu o ekonomickom nástupníctve, a teda k judikatórnej línii európskych súdov. Správne súdey však v prípade využili svoje moderané oprávnenie, keď znížili sankciu na 5 000 000 Sk.⁶⁸

Okrem spomínaného prípadu sa prechodu administratívnoprávnej zodpovednosti venujú správne súdey aj v iných prípadoch. Príkladom môže byť prípad vedený Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 1Sžhpu/2/2008 z 26. októbra 2010, kde Najvyšší súd Slovenskej republiky v odôvodnení svojho rozsudku uviedol, že z ustálenej judikatúry možno vyvodit', že protisút'ážné správanie jednej spoločnosti môže byť pripísané inej, ak sú splnené dve podmienky: nová spoločnosť pokračuje v aktivitách predchádzajúcej spoločnosti – subjektu, ktorý sa dopustil porušenia, t. j. existuje kontinuita ekonomických činností a druhá, že pôvodný subjekt zanikol. Cieľom je zabezpečiť, aby správanie, ktoré by malo byť potrestané, nezostalo nepotrestané a neboli zmarené ciele ochrany súťáže z dôvodu určitých zmien z podnikateľov. V prvom rade je teda sankcionovaný vždy porušovateľ a v prípade jeho zániku jeho nástupca, ktorý prevzal jeho materiálne a ľudské zdroje v rámci podnikania a ktorý pokračuje v jeho ekonomickej aktivite.

Na tento rozsudok nadväzuje na nižšej úrovni napríklad aj rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 15. októbra 2013, sp. zn. 5S/164/2012. Krajský súd v tomto prípade posudzoval prechod právnej zodpovednosti na Rozhlas a televíziu Slovensko z pôvodných právnických osôb – Slovenská televízia a Slovenský rozhlas.

Obdobnú vec (t. j. prechod zodpovednosti vo veci Rozhlasu a televízie Slovenska) posudzoval Najvyšší súd Slovenskej republiky aj vo veci vedenej pod sp. zn. 4Sž/10/2012 z 18. septembra 2012. Aj v tomto prípade súd odkázal na rozsudok z 26. októbra 2010, sp. zn. 1Sžhpu/2/2008.

Tieto všetky prípady sú však veľmi zaujímavé aj z toho dôvodu, že rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. októbra 2010, sp. zn. 1Sžhpu/2/2008, bol zrušený Ústavným súdom Slovenskej republiky. Uvedené sa konštatuje v náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 14. júna 2011, sp. zn. III. ÚS 170/2011. Možno si teda povšimnúť, že správne súdey odkazujú vo svojich záveroch na zrušené rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Dôvod, kvôli ktorému Ústavný súd Slovenskej republiky zrušil rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, je ten, že konštatoval pochybenia tohto súdu vo vzťahu k vyhlasovaniu rozsudku a nejasnostiam ohľadom postupu odstraňovania zjavných chýb v písaní a v počítaní v písomnom vyhotovení rozsudku. Ústavný súd Slovenskej republiky výslovne nekonštatoval porušenie Ústavy Slovenskej republiky napríklad vo vzťahu k spôsobu výpočtu pokuty. Dôvod zrušenia teda nebol konštatovaný vo vzťahu ku koncepcii prechodu administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej

⁶⁸ Približne 165 970 €.

osoby (na strane druhej treba tiež priznať, že táto skutočnosť nebola sťažovateľkou ani namietaná).

Otáznou však ostáva tá skutočnosť, že správne sudy približne dva roky po náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky naďalej odkazovali vo svojej rozhodovacej praxi na zrušené súdne rozhodnutie.⁶⁹ Komplexné posúdenie tejto skutočnosti zrejme prekračuje obsahový rámec tohto článku, na strane druhej však možno konštatovať, že sa domnievam, že tento postup zo strany správnych súdov možný je, a to najmä z toho hľadiska, že právne nástupníctvo ako také nebolo predmetom ústavnej kontroly a ako také teda nebolo posúdené ako protiústavné.

Vo svetle dnešnej právnej úpravy civilného konania podľa Správneho súdneho poriadku a Civilného sporového poriadku možno konštatovať, že v danej veci by správne sudy zrejme aplikovali čl. 4 Civilného správneho poriadku a vystupovali ako (cit.) „zákonodarca“,⁷⁰ čím možno konštatovať, že rozhodnutie súdov nadobudlo istý precedenčný charakter, t. j. súdne rozhodnutie tu vystupuje ako prameň správneho práva.⁷¹

Záverom tejto state možno konštatovať, že

- a) slovenská právna úprava *de lege lata* konštrukciu prechodu administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby nepozná,
- b) slovenská právna úprava pozná len právnu úpravu prechodu trestnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby,
- c) napriek tomu správne orgány a správne sudy aplikovali pravidlá prechodu administratívnoprávnej zodpovednosti právnických osôb na právneho nástupcu, a to za použitia teórie o ekonomickom nástupníctve,
- d) pri formulovaní odporúčaní *de lege ferenda* treba vychádzať z doterajšej aplikačnej praxe správnych orgánov a správnych súdov v tejto oblasti a hľadať inšpiračné zdroje jednak v trestnoprávnej úprave, ako aj v zahraničnej úprave prechodu zodpovednosti.

4 Prechod administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby *de lege ferenda* na Slovensku

Na základe predchádzajúcich analýz právnych predpisov v zahraničí, ako aj praxe slovenskej verejnej správy a správnych súdov, možno konštatovať, že z hľadiska *de lege ferenda*

⁶⁹ Novšie súdne rozhodnutia, ako do roku 2013, sa mi nepodarilo nájsť.

⁷⁰ Podľa čl. 4 Civilného sporového poriadku: „(1) Ak sa právna vec nedá prejednať a rozhodnúť na základe výslovného ustanovenia tohto zákona, právna vec sa posúdi podľa ustanovenia tohto alebo iného zákona, ktoré upravuje právnu vec čo do obsahu a účelu najbližšiu posudzovanej právnej veci. (2) Ak takého ustanovenia niet, súd prejedná a rozhodne právnu vec podľa normy, ktorú by zvolil, ak by bol sám zákonodarcom, a to s približnutím na princípy všeobecnej spravodlivosti a princípy, na ktorých spočíva tento zákon, tak, aby výsledkom bolo rozumné usporiadanie procesných vzťahov zohľadňujúce stav a poznatky právnej vedy a ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít.“

⁷¹ K tomu pozri VRABKO, M. In: VRABKO, M. a kol. *Správne právo hmotné. Všeobecná časť*. Bratislava: C. H. Beck, 2018, s. 46.

treba uvažovať o zavedení administratívnoprávnej zodpovednosti nástupcu právnickej osoby aj na území Slovenskej republiky. Táto právna úprava musí byť zachytená v predpisoch verejného práva; nestačí tu analogická úprava z civilného práva.

Možno konštatovať, že otázku, kedy môže dôjsť k hmotnoprávnej sukcesii vo vzťahu verejného práva, nie je jednoduché zodpovedať. Vo všeobecnosti sa tvrdí, že v zásade sú verejné subjektívne práva a povinnosti neprenosné, že právne skutočnosti predvídané a právne významné v súkromnom práve nemôžu založiť bez ďalšieho prechodu verejnoprávných oprávnení a povinností.⁷² Správny poriadok neupravuje problematiku hmotnoprávneho nástupníctva (je to záležitosť osobitných predpisov, napr. aj z oblasti občianskeho práva). Existencia osoby spôsobilaj byť nositeľom hmotných verejných subjektívnych práv alebo povinností vylučuje zastavenie správneho konania. Správny orgán pokračuje ďalej v konaní s právnym nástupcom účastníka konania.⁷³

Vzhľadom na to, že v oblasti správneho trestania nemožno využiť analógiu v neprospech páchatel'a,⁷⁴ nemožno tiež aplikovať problematiku právneho nástupníctva podľa predpisov súkromného práva; takáto analógia by rozširovala podmienky deliktuálnej zodpovednosti, čo je v podmienkach právneho štátu neprípustné. Z daného dôvodu je preto nevyhnutné, aby verejnoprávny predpis upravil problematiku prechodu administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby. Ak sa rozhodneme akceptovať túto myšlienku, potom treba zodpovedať niekoľko nasledujúcich otázok.

V prvom rade treba odpovedať na otázku, či by sa tento právny inštitút mal vzťahovať na všetky správne delikty, ktorých subjektom je právnická osoba alebo nie. Ak by sa mal totiž vzťahovať na všetky správne delikty, potom je veľmi otáznou, či by nešlo o právnu úpravu príliš rigidnú, a to napríklad vo vzťahu k bagatel'ným správnym deliktom, nuž a na druhej strane, ak by sa nemal vzťahovať na všetky správne delikty, tak čo by malo byť deliacim kritériom.

V prípade trestných činov je to jednoduchšie. Zákonodarca z diapazónu trestných činov vybral len niektoré, ktorých subjektom môže byť právnická osoba.⁷⁵ Následne na to vo vzťahu ku všetkým týmto trestným činom upravil aj prechod zodpovednosti.

Vo vzťahu k správnym deliktom to nemožno považovať za vhodné riešenie. Verejná správa nepredstavuje „mechanizmus trestov“, ale predstavuje súhrn inštitúcií a úloh, ktorých cieľom je podporovať myšlienky občianskej spoločnosti, verejného záujmu, či spolupráce spravovaných subjektov navzájom a aj s vykonávateľmi verejnej správy. Až ak tieto

72 HAMUEÁKOVÁ, Z. *Správne delikty právnických osôb – vybrané inštitúty a problémy*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 253.

73 KOŠIČIAROVÁ, S. *Správny poriadok. Komentár*. Šamorín: Heuréka, 2013, s. 149.

74 K tomu pozri napríklad uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. augusta 2012, sp. zn. 2Sžo/38/2011.

75 Pozri § 3 TZPO; v zásade všetky tri doterajšie novely tohto zákona sa týkali práve § 3 TZPO.

myšlienky nemožno naplniť, prichádza do úvahy využitie mocenských nástrojov, ktoré má verejná správa k dispozícii (tzv. princíp subsidiarity výkonu verejnej moci⁷⁶).

Hoci by sa mohlo zdať, že v prípade porušenia právnych predpisov je už len týmto faktom ospravedlnená možnosť prechodu zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby, nie je to tak. Myslím si, že v mnohých prípadoch by išlo o neprimeraný zásah do súkromnej sféry, ktorý by mohol negatívne ovplyvniť podnikateľský sektor, t. j. sektor, ktorý hrá nezanedbateľnú úlohu vo vzťahu k zamestnanosti.

Môj názor je taký, že tento právny inštitút má svoje opodstatnenie a mal by sa uplatňovať len vo vzťahu k zákonodarcom vymedzenému okruhu správnych deliktov. Konkrétne deliace kritérium možno ponechať na ďalšiu diskusiu. Jedným z možných riešení by mohlo byť vymedzenie hranice prostredníctvom sankcií za správny delikt. Konkrétne potom vo vzťahu k pokute, keďže tá je ustanovená vo vzťahu ku každému správne deliktu právnickej osoby. Všeobecne by sa mohla napríklad vymedziť tak, že ak horná hranica pokuty prekročí určitú hranicu (napríklad 10 000 €), potom sa bude uplatňovať aj prípadná zodpovednosť nástupcu právnickej osoby. Výhodou ustanovenia hranice prostredníctvom pokuty je aj to, že sa ňou odbúrava spomenutý problém s bagateľnými správne deliktmi.

Ak by nedošlo k takémuto všeobecnému vymedzeniu, potom sa ako ďalšia možnosť javí možnosť úpravy právneho nástupníctva vo veciach administratívnej zodpovednosti osobitne pre každý správny delikt, t. j. išlo by o úpravu vymedzenú v osobitných právnych predpisoch.

Všeobecným vymedzením vo vzťahu k výške pokuty sa však vyhneme tomu, že by verejná správa zasahovala do súkromnej sféry nad nevyhnutnú mieru, pretože by zasiahla len spoločensky najnebezpečnejšie správne delikty. Ak by nešlo o spoločensky mimoriadne nebezpečné činy, zákonodarcu by totiž nepristúpil k takým vysokým sadzbám pokuty. Navyše, týmto všeobecným spôsobom by sa zabránilo aj prípadnej „tendenčnosti“ pri voľbe správnych deliktov v prípade osobitnej právnej úpravy.

V rámci konkrétneho návrhu *de lege ferenda* možno ďalej uviesť konkrétny text právnych noriem, ktoré by zakladali zodpovednosť právneho nástupcu. Text právnych noriem by bol sformulovaný vo viacerých odsekoch. Vychádzal som pri jeho formulovaní jednak z myšlienok o právnom nástupníctve, ale modifikovanom aj ideami o ekonomickom nástupníctve. Toto sú závery, ku ktorým som dospel.

Prvý odsek by mohol byť formulovaný takto: „Zodpovednosť za správny delikt právnickej osoby, ktorá zanikla, prechádza na jej právneho nástupcu; to platí aj pre nevykonanú sankciu pokuty. Ak má právnická osoba viac právnych nástupcov, zodpovedá za správny delikt každý z nich. Pri voľbe druhu sankcie a jej výmery je správny orgán povinný prihliadnuť aj na to, v akom rozsahu prešli na právneho nástupcu výnosy, úžitky a iné výhody zo spáchaného správneho deliktu a na to, či pokračuje niektorý z právnych nástupcov v činnosti, pri ktorej bol správny delikt spáchaný.“

⁷⁶ Pozri bližšie HORVAT, M. In: CEPEK, B. a kol. *Správne právo hmotné. Všeobecná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 70–71.

Ide o všeobecné ustanovenie, ktoré upravuje prechod zodpovednosti na právneho nástupcu. Podstatou tohto ustanovenia je prelomenie zásady totožnosti páchatel'a a sankcionovanej osoby. Z ustanovenia vyplýva, že sa nemožno zbaviť zodpovednosti poukázaním na to, že došlo k zániku právnickej osoby. Dôvodom je skutočnosť, že právna zodpovednosť prechádza na právneho nástupcu a prechádza na neho *ex lege*. Rovnako si treba povšimnúť, že prechádza na každého právneho nástupcu, nielen na niektorých.

Ustanovenie vychádza z princípu objektívneho prechodu zodpovednosti na právneho nástupcu bez ohľadu na to, či právny nástupca vedel (mohol vedieť) o spáchaní správneho deliktu právnickou osobou a ktorý je predmetom správneho konania.

Treba si taktiež uvedomiť, že aj v prípade „ret'azenia“ zánikov právnických osôb zodpovednosť za správny delikt prechádza na ďalších právnych nástupcov. Ak preto spoločnosť X zanikla a jej právnym nástupcom je spoločnosť Y, ktorá následne zanikla s právnym nástupcom Z, tak zodpovednosť prešla z pôvodnej spoločnosti X na spoločnosť Z.⁷⁷

Ustanovenie počíta aj s možnosťou zániku právnickej osoby po právoplatnom rozhodnutí o vine, kde správny orgán uloží ako sankciu pokutu. V takom prípade prechádza zodpovednosť za vykonanie sankcie pokuty na právneho nástupcu. Bližšie je tento aspekt vymedzený v nasledovnom navrhovanom odseku.

Odsek rovnako vymedzuje aj zásadu primeranosti vo vzťahu k zásade individualizácie sankcie. Sankcia ako taká by vždy mala postihovať výsostne páchatel'a. V prípade prechodu zodpovednosti to tak nie je, a preto je nevyhnutné, aby v rámci individualizácie sankcie vo vzťahu ku konkrétnym skutkovým zisteniam, správny orgán prihliadol aj na to, že sankciu ukladá právnemu nástupcovi a nie priamo páchatel'ovi. Správny orgán by musel kumulatívne prihliadnuť na dve skutočnosti, a to:

- a) prechod výnosov, úžitkov a iných výhod na právneho nástupcu (má sa tu na mysli v podstate akýkoľvek ekonomický prospech z protiprávnej činnosti, najmä vecí, a to bez ohľadu na ich hmotnú alebo nehmotnú podobu),
- b) pokračovanie v činnosti, v súvislosti s ktorou bol spáchaný správny delikt (nemá sa tu na mysli vyslovene len pokračovanie v protiprávnej činnosti, ale pokračovanie v akejkoľvek činnosti, ktorá má súvis so spáchaným správnym deliktom, a to vrátane činnosti povolenej⁷⁸).

⁷⁷ Z obdobnej myšlienky vychádza aj TZPO. Uvádza sa, že trestná zodpovednosť je upravená tak, že prechádza na všetkých právnych nástupcov vždy, pokiaľ došlo k právnemu nástupníctvu, a to bez ohľadu na to, či v okamihu vzniku právneho nástupníctva právnickej osoby alebo právnických osôb boli vôbec začaté úkony trestného konania, keďže táto skutočnosť je na prechod trestnej zodpovednosti právnickej osoby na právneho nástupcu, ku ktorému dochádza *ex lege*, úplne bez významu (ČENTÉŠ, J. In: TURAYOVÁ, Y., L. TOBIÁŠOVÁ a kol. *Trestná zodpovednosť právnických osôb. Medzinárodné a európske aspekty, právnoteoretické východiská*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, s. 132).

⁷⁸ Porovnaj ZÁHORA, J. In: ZÁHORA, J. a I. ŠIMOVČEK. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 182.

Práve v tejto časti právnej normy vychádzam aj z ekonomického chápania právneho nástupníctva, ktoré tiež bude povinne skúmať správny orgán pri svojom rozhodovaní. Vychádzam tu, okrem iného, aj z myšlienok Z. Kiselyovej, podľa ktorej stojí za úvahu, či by teória ekonomického nástupníctva, ktorá vychádza z európskej i vnútroštátnej judikatúry, nemala byť korektívom, resp. zákonným dôvodom (alebo jedným zo zákonných dôvodov) vo vzťahu k upusteniu od potrestania. To znamená, že správny orgán by pri posudzovaní možnosti upustenia od potrestania prihliadol na to, či je právny nástupca ekonomickým nástupcom pôvodne zodpovednej právnickej osoby, keď prebral materiálne aj ľudské zdroje a pokračuje v ekonomických aktivitách svojho predchodcu, a to takým spôsobom, aby bol zároveň naplnený účel zákona, ktorý upravuje skutkovú podstatu správneho deliktu, ktorý bol porušený právnym predchodcom.⁷⁹

Druhý odsek by mohol byť formulovaný nasledovne: „*Ak právnická osoba, ktorá správny delikt spáchala, zanikla až po právoplatnosti rozhodnutia o vine a uložení sankcie, prechádza povinnosť vykonať sankciu pokuty na právneho nástupcu zaniknutej právnickej osoby. Ak je právnych nástupcov niekoľko, za vykonanie sankcie pokuty zodpovedajú spoločne a nerozdielne. Na návrh právneho nástupcu právnickej osoby môže správny orgán, ktorý o sankcii rozhodol v prvom stupni, rozhodnúť, či a v akom rozsahu sa vzťahuje povinnosť vykonať sankciu pokuty aj na tohto právneho nástupcu.*“

Predmetné ustanovenie rieši situáciu, keď bola uložená sankcia, avšak po právoplatnom rozhodnutí o jej uložení, došlo k zániku právnickej osoby. Z dôvodu, aby sa právnická osoba nevyhla povinnosti vykonať danú sankciu, je nevyhnutné upraviť pravidlo o prechode zodpovednosti za vykonanie uloženej sankcie aj na právneho nástupcu. Vykonať by bolo možno len sankciu pokuty, keďže sa stotožňujem so záverom, že vykonanie iných druhov sankcií právnym nástupcom v správnom práve by bolo neefektívne.

Ak je právnych nástupcov niekoľko, vychádza toto ustanovenie z myšlienky o vzniku solidárneho záväzku právnych nástupcov k povinnosti uhradiť pokutu.

Ďalej sa tu precizuje aj skutočnosť, že právny nástupca nie je páchatelom a napriek tomu ho postihne sankcia pokuty. Z tohto dôvodu sa zavádza možnosť právneho nástupcu iniciovať správne konanie, ktorým by sa prípadný prechod povinnosti vykonať uloženú sankciu voči nemu alternoval. Išlo by o správne konanie, kde vecná príslušnosť by bola priznaná tomu správnenému orgánu, ktorý vo veci rozhodoval v prvom stupni. Postupovalo by sa podľa všeobecných pravidiel Správneho poriadku, a preto by voči rozhodnutiu tohto orgánu bol prípustný riadny opravný prostriedok.

⁷⁹ KISELYOVÁ, Z. In: MASLEN, M. a N. HRNČÁROVÁ (eds.). *Trestnoprávna a administratívnoprávna zodpovednosť*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2014, s. 117. Uvedené myšlienky tejto autorky som však neaplikoval vyslovene na upustenie od potrestania, ale na otázky spojené s ukladaním sankcie. Je len zrejme, že pokiaľ tu nie je ekonomický „súvis“, správny orgán nebude trestať právneho nástupcu v plnom rozsahu, ale túto skutočnosť zohľadní, pričom ak by chcel pristúpiť k upusteniu od potrestania, mohol by, avšak túto skutočnosť by musel upraviť zákon *expressis verbis* v rámci ustanovení o ukladaní sankcií.

Tretí odsek by mohol byť formulovaný nasledovne: „*Štatutárny orgán právnickej osoby alebo jeho člen, proti ktorej je vedené správne konanie o správnom delikte, je povinný bez meškania písomne ohlásiť príslušnému správnenému orgánu začatie vykonávania právnych úkonov alebo vznik právnych skutočností,*

a) ktoré môžu spôsobiť zánik obvinenej právnickej osoby alebo

b) môžu mať väčší vplyv na majetok obvinenej právnickej osoby.“

Ustanovenie ukladá dve povinnosti štatutárnemu orgánu právnickej osoby počas správneho konania o obvinení zo spáchania správneho deliktu. Ide o informačné povinnosti. Cieľom je zabezpečiť prípadný budúci výkon rozhodnutia o vine a sankcií právnickej osoby. Povinnosť sa týka skutočností, ktoré môžu mať za následok zánik obvinenej právnickej osoby alebo ktoré môžu mať väčší vplyv na vymožitelnosť pokuty alebo náhrady škody. Na výklad pojmu „väčší vplyv“ bude treba vychádzať z okolností konkrétneho prípadu; nie je vylúčené prihliadnuť alternatívne na pojem škoda, ktorý je definovaný Trestným zákonom.⁸⁰ Na zabezpečenie vymožitelnosti tohto ustanovenia sa následne navrhuje v odseku 4, aby nesplnenie týchto povinností bolo priestupkom. Vo vzťahu k týmto povinnostiam treba ešte dodať, že systematicky súvisia aj s navrhovaným odsekom päť.

Štvrtý odsek by mohol byť formulovaný nasledovne: „*Nesplnenie povinnosti podľa odseku 3 je priestupkom, za ktorý môže správny orgán uložiť pokutu až do výšky XYZ eur. Na pojednávanie priestupkov sa vzťahuje všeobecný predpis o priestupkoch.“*

S cieľom zabezpečenia plnenia povinností podľa odseku 3 sa navrhuje, aby nesplnenie tam uvedených povinností bolo možné sankcionovať. Ako typ správneho deliktu som zvolil priestupok, hoci možno uvažovať aj o správnom poriadkovom delikte. Som však toho názoru, že zákon o priestupkoch by mal byť všeobecným právnym predpisom vo vzťahu k vyvodzovaniu administratívnej zodpovednosti fyzických osôb. Ak by išlo o správny poriadkový delikt, postupovalo by sa podľa ustanovení Správneho poriadku, avšak Správny poriadok nemožno považovať za vhodný právny predpis, pokiaľ ide o vyvodzovanie zodpovednosti.

Pozitívom tohto ustanovenia je aj skutočnosť, že vyvodit' zodpovednosť voči štatutárnemu orgánu právnickej osoby alebo jeho členovi možno aj v prípade, ak dôjde k zániku právnickej osoby, osobitne ak k nemu dôjde bez právneho nástupcu. Výšku pokuty v texte právnej normy ponechávam na ďalšiu diskusiu. Nevylučujem možnosť jej určenia napríklad zlomkom k sadzbám pokuty, ktorá mohla byť uložená právnickej osobe.

⁸⁰ Podľa § 125 ods. 1 Trestného zákona sa malou škodou rozumie škoda prevyšujúca sumu 266 €. Škodou väčšou sa rozumie suma dosahujúca najmenej desaťnásobok takej sumy. Značnou škodou sa rozumie suma dosahujúca najmenej stonásobok takej sumy. Škodou veľkého rozsahu sa rozumie suma dosahujúca najmenej päťstónásobok takej sumy. Tieto hľadiská sa použijú rovnako na určenie výšky prospechu, hodnoty vecí a rozsahu činu.

Piaty odsek by mohol byť formulovaný nasledovne: „*Ak zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že obvinená právnická osoba je páchatelom správneho deliktu a z jej konania alebo konkrétnych skutočností vyplýva, že sa zbaví svojho majetku a obrozí tým výkon sankcie pokuty, môže správny orgán rozhodnúť o uložení zaisťovacieho opatrenia; odvolanie (rozklad) voči rozhodnutiu správneho orgánu o zaisťovanom opatrení nemá odkladný účinok. Na účely tohto ustanovenia sa za zaisťovacie opatrenie považuje*

- a) *povinnosť zložiť peňažnú sumu alebo vec do úschovy správneho orgánu alebo*
- b) *zákaz nakladať s určitými vecami alebo právami.*“

Tento odsek reaguje na skutočnosť, že správny orgán nemá vo svojej kompetencii schvaľovanie právnych úkonov, ktorých cieľom je zánik právnickej osoby, ako je to v prípade trestného konania voči právnickej osobe.⁸¹ Zároveň toto ustanovenie sa odchyľuje od právnej úpravy v Českej republike, ktorá toto umožňuje. Takáto právomoc totiž vzhľadom na skutočnosť, že orgány verejnej správy nie sú budované na princípoch nezávislosti a nestrannosti, je, podľa môjho názoru, neprimeraným zásahom do práv súkromných osôb. Na druhej strane správny orgán musí mať k dispozícii určité nástroje, ktorými zabezpečí efektívnosť správneho konania o trestnom obvinení právnickej osoby, a to aj v prípade, ak tá začne uskutočňovať úkony smerujúce k jej zániku alebo k zníženiu hodnoty jej majetku.

Konkrétne ide o nástroje uvedené v písmenách a) a b). Ide o zaisťovacie opatrenia, ktorých podstata spočíva v obmedzení možnosti nakladania s majetkom právnickej osoby.⁸² Význam tohto ustanovenia možno vidieť aj v tom, že vhodne zvolené zaisťovacie opatrenie zabezpečí efektívnosť aj vo vzťahu k zániku právnickej osoby bez právneho nástupcu.

Zaisťovacie opatrenie by bolo ukladané podľa všeobecných pravidiel o správnom konaní, t. j. podľa Správneho poriadku, s možnosťou uplatnenia riadneho opravného prostriedku voči nemu. Ustanovuje sa, aby podaný riadny opravný prostriedok voči zaisťovaciemu opatreniu nemal odkladný účinok. Zaisťovacie opatrenie by bolo možné uložiť kedykoľvek počas priebehu správneho konania, vrátane konania o riadnom opravnom prostriedku. Správny orgán je oprávnený uložiť aj obe zaisťovacie opatrenia súbežne v jednom rozhodnutí alebo aj vo viacerých.

Šiesty odsek by mohol byť formulovaný nasledovne: „*Zodpovednosť za správny delikt právnickej osoby neprechádza na fyzickú osobu.*“

V určitom zmysle slova ide o poistku. Aj keď z logiky veci vyplýva, že zodpovednosť nemôže prejsť z osoby právnickej na osobu fyzickú a naopak, považujem za vhodné, aby toto pravidlo bolo zakotvené aj *expressis verbis* v právnej úprave. Vychádzam tu najmä

⁸¹ Pozri § 25 ods. 2 TZPO.

⁸² Porovnaj ŠIMOVČEK, I. In: ZÁHORA, J. a I. ŠIMOVČEK. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 302.

zo skutočnosti, že aj fyzická osoba môže prevziať podnik právnickej osoby, t. j. ide tu o situácie, keď fyzická osoba prevezme imanie obvinenej právnickej osoby.⁸³

Aj keď navrhnuté riešenie zániku zodpovednosti za správny delikt v dôsledku zániku právnickej osoby určite nie je bez chýb a určite nedáva odpoveď na všetky otázky,⁸⁴ som toho názoru, že umožňuje v základoch preklenúť negatíva v podobe nemožnosti vyvodit' zodpovednosť vôbec. Uznávam, že týmto spôsobom dochádza k prelomeniu tradičnej zásady individuálnej zodpovednosti, avšak zároveň treba pripomenúť, že protiprávna činnosť právnických osôb je spoločensky nebezpečnou činnosťou, a preto treba aj *de lege lata* riešiť situácie, ako jednoducho obísť vyvodenie zodpovednosti voči týmto subjektom.

Som toho názoru, že predložené návrhy formulovaných právnych noriem spĺňajú požiadavky, ktoré boli vymedzené jednak analyzovanými rozhodnutiami správnych súdov, požiadavky kladené medzinárodnými dohovormi, ako aj požiadavky právnej teórie a právnej praxe.

Záverom by bolo vhodné uviesť ešte určité zovšeobecnenia vyplývajúce z predchádzajúceho textu, pričom som sa inšpiroval myšlienkami J. Bejčka. V rámci vyvodzovania zodpovednosti za správny delikt právnickej osoby treba vychádzať primárne z toho, že zodpovednosť nesie ten, kto sa protiprávneho konania dopustil. Zároveň platí, že zmena právnej formy alebo názvu páchatel'a ho nemôže zbaviť právnej zodpovednosti, právne zodpovedným ostane predajca právnickej osoby v prípade, ak po predaji právnickej osoby táto stále existuje.⁸⁵

Záver

Administratívnoprávna zodpovednosť právnických osôb je témou, ktorá rozhodne nesmie „ostať v tieni“ vyvodzovaniu zodpovednosti voči fyzickým osobám. Práve táto zodpovednosť je totiž ešte menej legislatívne upravená, než v prípade fyzických osôb, osobitne priestupkov. Právna prax preto musí často siahať po menej štandardných krokoch pri jej vyvodzovaní, pričom často sa stáva, že neexistuje žiadna právna regulácia, ktorá by praktický problém dokázala vyriešiť.

⁸³ Pozri § 88a Obchodného zákonníka.

⁸⁴ Možno napríklad spomenúť situácie, keď k zániku spoločnosti dochádza *ex lege* a nie v dôsledku právnych úkonov spoločníkov spoločnosti; napríklad ak bola právnická osoba založená len na určitý čas, alebo na konkrétny účel, ktorý dosiahla. Český zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim uvedené rieši *expressis verbis* takto: „Byla-li právnická osoba založena na dobu určitou nebo k dosažení určitého účelu, a v době od zabavení jejího trestního stíhání uplynula doba, na níž byla založena, nebo se naplnil účel, pro který byla založena, hledí se na ni od tohoto okamžiku, jako by byla založena na dobu neurčitou.“ Slovenský TZPO obdobnú úpravu nepozná.

⁸⁵ Porovnaj stat' s BEJČEK, J. Veřejný zájem, procesní nástupnictví a spravedlnost aneb „fiat lex (in stricto nonsensu), percat iustitia?“ In: *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 444–445.

Jedným z týchto právnych problémov pri vyvodzovaní zodpovednosti voči právnickým osobám je aj prechod administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby. Prekladaný článok si kládol za cieľ vyplniť medzeru v tejto oblasti, pričom na základe analýzy pôvodu myšlienok prechodu právnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby, právnej úpravy štátov, ktoré túto problematiku majú legislatívne upravenú a praktických prípadov, kedy sa správne orgány a správne súdy stretli s vyvedením zodpovednosti voči právnemu nástupcovi, dospel k záverečným odporúčaniam.

Spomenuté odporúčania sa pretavili v podobe jednak pozitívnej odpovede na otázku, či by mala slovenská legislatíva upraviť prechod administratívnoprávnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby, ako aj na konkrétne možné znenie textu právneho predpisu, ktorý by túto problematiku upravil.

Pevne verím, že aj keď iste tento článok nedáva odpoveď na všetky otázky spojené s touto témou, tak že svojim dielom prispeje k pokračovaniu a prehĺbeniu odbornej vedeckej diskusie na túto problematiku.